

Magyarok és nem magyarok a Kárpát-medencében

Noha máig nincs érvényes válasz a kérdésre: létezett-e nemzetiségpolitika és egyáltalán nemzetiségi kérdés az államalapítástól kezdve Magyarországon, vagy az etnicitást csak a felvilágosodás, illetve a reformkor eszmeáramlata emelte politikai tényezővé (ld. a Szekfü–Mályusz vitát), de tény, a Kárpát-medencében a hódoltság nyomán megszűnt a magyarság (Mályusznál kb. 80%-os) etnikai dominanciája, a terület ettől kezdve néprajzilag igencsak tarka képet mutatott és mutat továbbra is. *Kugler József* tanulmánya azt mutatja, hogy a folyamat ugyanakkor többirányú: a mai országterület délkeleti régiójának etnikai összetételét és annak változásait vizsgálva kimutatja: egészen a XX. század elejéig az itt élő magyarság egy tömbben élő etnikailag vegyes lakosságot fogott közre, amelyből már csak néhány nyelvi sziget maradt fenn. *Hornokné Uhrin Erzsébet* a békéscsabai szlovák értelmiség anyanyelvhasználatát vizsgálva arra a megállapításra jut, hogy a legutóbbi időben örvendtes funkcionális fejlődést mutat a szlovák nyelv, használati köre folyamatosan bővül az egyes élethelyzetekben. Noha eközben a magyar nyelvi kompetencia erősödik, az ellentmondásos helyzet is mutatja: kisebbségbarát környezettel elő lehet segíteni a nemzetiségi nyelvhasználat fejlődését. *Erb Mária* 34 településről és négy nagyobb tájegységről gyűjtött kb. 400, a német kisebbség által átvett magyar jövevényszót. Az anyag tematikai csoportosításából kiderül, hogy az átvett szavak nemcsak a hivatali nyelvhasználatban és a technikai fejlődéssel összefüggő kommunikációban terjedtek el, hanem olyan területeken is, mint az étkezési- és viselkedési kultúra, ruházat, gyermeknyelv. *Tóth Ágnes* tanulmánya egy manapság újra felizzó témát, a kollektív bűnösség és felelősségrevonás kérdését érinti, mégpedig a magyarországi németekkel szemben, a II. világháború után foganatosított intézkedéseket. Miután a magyarság érintett lett mindkét oldalon, érthető a szerző higgadt okfejtése: a németek kollektív felelősségrevonásában mind a külső, mind a belső tényezőknek megvan a maguk szerepe, felelőssége, s ezek nem csökkentik, nem csökkenthetik a másikat.

Budapest, 2002. szeptember 15.

Cholnoky Győző